

4. Кальер Ф. О способах ведения переговоров с государями: Пер. с фр. – М., 2000.
5. Коммин Ф. де. Мемуары. – М., 1987.
6. Королевский двор в политической культуре средневековой Европы: Теория. Символика. Церемониал / Отв. ред. Н.А. Хачатурян. – М., 2004.
7. Макиавелли Н. Государь // Макиавелли Н. Избранные сочинения. – М., 1982.
8. Циватый В.Г. Дипломатический инструментарий Н.Макиавелли и институционализация дипломатической деятельности западноевропейских государств раннего Нового времени // Перечитывая Макиавелли: у истоков современной науки. Идеи и политическая практика через века и страны. Материалы международной научно-практической конференции (26-27 сентября 2012 года). – Москва, 2012. – С. 141-151.
9. Циватый В.Г. Європейська зовнішня політика доби раннього Нового і Нового часу: проблеми інституціоналізації (теоретико-методологічний аспект) // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – К., 2000. – Вип. 4. – С. 268-274.

10. A diplomacia na historia de Portugal: actas do coloquio Lisboa, 1990-1991; Carpentier J., Lebrun F. (ed.) Histoire de la Méditerranée. – Paris: Seuil, 2001.
11. Dumont J. Corps universelle diplomatique du droit des gens. – Amsterdam, 1726. – T. 3. – Pt. 2.
12. Flassan G. Histoire générale et raisonnée de la diplomatie française, ou de la politique de la France, depuis la fondation de la Monarchie, jusqu'à la fin du règne de Louis XVI. – Paris, 1811. – T.1.
13. Histoire de la France (La France de la Renaissance 1450-1550) / Dir.: R. Philippe. – T.7. – Paris, 1971.
14. Livet G. L' équilibre européen de la fin du XVe à la fin du XVIIIe siècle. – P., 1976.
15. Mousnier R. Le XVIe et XVIIe siècle. – P., 1965. – T.4.
16. Namer E. Machiavel. – P., 1961.
17. Pigman Geoffrey Allen. Contemporary Diplomacy. – Washington, 2010.
18. Suárez Fernández I. Política internacional de Isabel la Católica. Estudio y documentos. – T.4. (1494-1496). – Madrid, 1989.

Надійшла до редколегії 29.01.13

В. Циватый, канд. ист. наук, доц.
Дипломатическая академия при МВД Украины, Киев

ДИПЛОМАТИЯ ЕВРОПЕЙСКИХ ГОСУДАРСТВ РАННЕГО НОВОГО ВРЕМЕНИ (XVI-XVIII ВВ.): ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

В статье анализируется внешняя политика и дипломатия европейских государств раннего Нового времени (XVI-XVIII веков). Особое внимание уделяется институциональному развитию дипломатических служб и моделям дипломатии основных государств Европы. Определены направления развития теории и практики дипломатии XVI-XVIII веков.

Ключевые слова: Европа, новое время, внешняя политика, дипломатия.

V. Tsivaty, Ph.D (History)
Diplomatic Academy of Ukraine, Kyiv

DIPLOMACY OF EUROPEAN STATES OF EARLY MODERN TIME (XVI-XVIII CENTURIES): INSTITUTIONAL ASPECT

The article deals with the analysis of the foreign policy and diplomacy of the European states of the early Modern time (XVI-XVIII centuries). Particular attention is given to the institutional development of diplomatic services and models of diplomacy of the main European states. The directions of the theoretical and practical development of diplomacy of the XVI-XVIII centuries are defined.

Key words: Europe, Modern time, foreign policy, diplomacy.

УДК 327:341

О. Шаповалова, канд. політ. наук
Дипломатична академія при МЗС України, Київ

НОРМАТИВНИЙ ВИМІР СТРУКТУРИ ПОСТБІПОЛЯРНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПОВЕДІНКУ АКТОРІВ

У постбіполярній системі структурне значення нормативного виміру суттєво посилюється, але він зазнає впливу ряду викликів, що походять від дистрибутивної динаміки системи. Це призводить до підвищення ролі нормативних факторів у поведінці держав при загальній тенденції до розбалансування існуючої нормативної структури.

Ключові слова: постбіполярна система, нормативний вимір.

Перехід до постбіполярності відбувся внаслідок радикальних зрушень у дистрибутивному та реляційному вимірах системної структури, тоді як нормативний та інституційний її виміри не зазнали докорінних змін. Нормативна структура міжнародної системи, вироблена в умовах біполярної конфронтації, відіграла центральну роль в ході завершення "холодної війни", адже саме звернення до універсальних цінностей замість ідеологічних догм дозволило перевести взаємодію між протилежними блоками у русло співпраці [1]. Механізми нормативного регулювання виступили засобами стримування негативних ефектів анархічності міжнародних відносин, чим уможливили зміну системної будови без тотальної її фрустрації.

З цієї причини діюча нормативна структура не тільки не була демонтована внаслідок зникнення силової конфігурації, в рамках якої вона утворилася, а навпаки, постала в якості фундаменту нового світового порядку і джерела легітимності зовнішньополітичних стратегій держав. На нормативний вимір були покладені базові функції із стабілізації міжнародної системи, доступ до нормативних механізмів перетворився на один з основ-

них критеріїв статусної диференціації акторів, а нормативне регулювання набуло якостей головного засобу управління політичними процесами в системі.

Однак, подібне посилення структурного значення зумовило й низку викликів для нормативної організації постбіполярної системи. Насамперед це пов'язано із зростанням взаємозв'язку між нормативним та дистрибутивним вимірами системної структури, що вилилось у проєкцію протиріч стосовно конфігурації системи на її нормативну структуру та перенесення статусної конкуренції акторів у нормативну площину. Це задало дві протилежні тенденції: з одного боку, розширення нормативного контексту заради зміцнення діючого асиметричного силового балансу, а з іншого, утримання успадкованого з біполярних часів нормативного ладу у незмінному вигляді заради недопущення формального утвердження монополярної будови міжнародної системи.

Іншим викликом діючому нормативному порядку в умовах постбіполярності стала активізація транснаціональних процесів та зростання ролі недержавних акторів у світовій політиці. Будучи заснованою на приматі державного суверенітету та спрямованою на його під-

тримання, існуюча нормативна структура опинилась у ситуації протиріччя з реаліями сучасних міжнародних відносин, не маючи можливості регулювати той їх сегмент, який найбільше потребує регулювання.

Ці два головні виклики – від дистрибутивної динаміки, з одного боку, та від поточних міжнародних реалій, з іншого, створюють "патову ситуацію" навколо діючої нормативної структури, коли її універсальне значення начебто не піддається сумніву, але випадки її ігнорування поширюються, що сприяє її поступовому розбалансуванню і зниженню готовності акторів до її відтворення. Найбільш небезпечним в цьому плані є те, що така ситуація провокує рух в напрямку фрагментації діючого нормативного контексту та створення окремих партикулярних нормативних комплексів з обмеженим просторовим охопленням.

Вказані особливості нормативного виміру структури постбіполярної системи мають істотний вплив на поведінку акторів. По-перше, з посиленням структурної ролі норм збільшилось значення нормативних факторів у формуванні мотиваційних детермінант та дискурсивних властивостей суб'єктів міжнародних відносин. Декларування нормативних цілей зовнішньої політики та нормативне обґрунтування власних дій на міжнародній арені стало звичайною, майже імперативною практикою [2, р. 1100].

По-друге, дедалі поширеним стає вдавання до нормативних методів та механізмів при реалізації міжнародних стратегій акторів. Виступаючи альтернативою дипломатичному торгу, нормативні інструменти дозволяють вести діалог з контрагентами у категоріях відповідності нормативним настановам і виконання накладених ними зобов'язань. Завдяки цьому зменшується необхідність йти на поступки та переглядати існуючий політичний баланс. Але інтенсивне використання нормативних інструментів провідними потугами призвело до не-

надто конструктивних наслідків, оскільки у поєднанні з використанням можливостей недержавних акторів сформувало модель непрямого впливу на інші держави з уникненням безпосередніх контактів та компромісів. Це, в свою чергу, зумовило скорочення схильності до співпраці та загального рівня кооперативності постбіполярної системи.

По-третє, змінились підходи до застосування акторами військової сили та інших форм силового примусу. За нинішніх системних умов, коли класична територіальна оборона вже не є універсальним засобом легітимізації вдавання до силових дій, в якості такого засобу виступають нормативно-ціннісні установки [3, р. 418]. Причому нормативне обґрунтування позбавляє силові дії політичної спрямованості, а тому не повинно провокувати інших акторів до силового балансування. Втім, збільшення випадків застосування військової сили на базі нормативних аргументів викликало опір держав і стимулювало їх вдавання до стратегій у стилі "м'якого" або "нормативного" балансування. Розрізненість і дисперсія таких стратегій поки що запобігають перетворенню балансування на ключову системну тенденцію, але сприяють подальшому послабленню імперативності існуючої нормативної структури.

Список використаних джерел

1. Koslowski R. Understanding Change in International Politics: The Soviet Empire's Demise and the International System / R. Koslowski, F. Kratochwil // International Organization. – 1994. – Vol. 48, No. 2. – P. 215-247.
2. Wagnsson Ch. Divided power Europe: normative divergences among the EU 'big three' / Ch. Wagnsson // Journal of European Public Policy. – 2010. – Vol. 17, No. 8. – P. 1089-1105.
3. Youngs R. Normative Dynamics and Strategic Interests in the EU's External Identity / R. Youngs // Journal of Common Market Studies. – 2004. – Vol. 42, No. 2. – P. 415-435.

Надійшла до редколегії 29.01.13

О. Шаповалова, канд. полит. наук
Дипломатическая академия при МВД Украины, Киев

НОРМАТИВНЫЙ ИЗМЕРЕНИЕ СТРУКТУРЫ ПОСТБИПОЛЯРНОЙ СИСТЕМЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ПОВЕДЕНИЕ АКТЕРОВ

В постбиполярной системе структурное значение нормативного измерения существенно усилилось, но оно испытывает воздействие ряда вызовов, происходящих от дистрибутивной динамики системы. Это приводит к повышению роли нормативных факторов в поведении государств при общей тенденции к разбалансированию действующей нормативной структуры.

Ключевые слова: постбиполярная система, нормативное измерение.

A. Shapovalova, Ph.D. (Political science)
Diplomatic Academy of Ukraine, Kyiv

NORMATIVE DIMENSION OF THE STRUCTURE OF POST-BIPOLAR SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS AND ITS IMPACT ON THE BEHAVIOUR OF ACTORS

In the post-bipolar system structural significance of the normative dimension substantially strengthened but it encounters a range of challenges emanating from the system's distributive dynamics. It entails the increase of the role of normative factors in states' behaviour with the general tendency towards diminishing the rigidity of the existing normative structure.

Key words: post-bipolar system, normative dimension.

УДК 94(497.1):930(477)

Ю. Шахін, канд. іст. наук
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Одеса

ПРИЧИНЫ РАЗПАДА ЮГОСЛАВИИ В ОЦЕНКЕ УКРАИНСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ

В статті розглянуто основні підходи українських учених до проблеми розпаду югославської федерації. Представлена класифікація їхніх підходів і критика їх методологічних позицій, встановлена ступінь розробки проблеми і перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: Югославія, розпад, українська історіографія.

В Україні щонайменше півтора десятка науковців опублікували роботи, присвячені причинам розпаду Югославії. Серед них історики, політологи, економісти,

фахівці з міжнародних відносин, військової історії та навіть один дипломат. Однак їх зусилля зосереджені не на проблемі розпаду як такого. Вони радше розгляда-

© Шахін Ю., 2013